

Heemkunde Gouw Antwerpen

vzw

Koepelvereniging voor heem-, geschied- en
oudheidkundige kringen in de provincie Antwerpen.

Jaargang 50, 2013

1

afgiftekantoor: 2860 Sint.-Kat.-Waver

P 706177

driemaandelijks

januari - februari - maart

Colofon

Het Gouwtijdschrift is een uitgave van Heemkunde Gouw Antwerpen vzw, en verschijnt driemaandelijks.

Redactie en opmaak

Harry Vermeir
Clemenceaustraat 271
2860 Sint Katelijne-Waver
© 015-31 18 61
E-post: vermeir.h@base.be

Webstek

<http://www.heemkunde-gouwantwerpen.be>
<http://www.lokaalerfgoed.be>

E-post

info@lokaalerfgoed.be

Verantwoordelijke uitgever

Ludo Helsen
Oude Geelsebaan 19, 2431 Veerle-Laakdal
© 014-84 14 26
E-post: lenhthuis@hotmail.com

Elke auteur is verantwoordelijk voor eigen tekst en tekent het eigen artikel.

Lidgelden (één jaargang inbegrepen)

Kringen: €25,00

Abonnementen

Voor de jaargang 2013: €15,00
Losse nummers: €5,00 + verzendingskosten

Bankrekening

BE16 7343 4120 4074

Einddata voor de redactie

nummer 1: 15 februari
nummer 2: 15 mei
nummer 3: 15 augustus
nummer 4: 1 november

Alle (jaar)boeken en tijdschriften bestemd voor Heemkunde Gouw Antwerpen aan:

Erfgoedbibliotheek Antwerpen,
Hendrik Conscienceplein 4
2000 Antwerpen

en aan

Stefan Crick
Jozef De Voghtstraat 11
2520 Broechem (Ranst)

Gouwtijdschrift

Jaargang 50
2013, nummer 1

- 1 Mijmeringen bij een overgang
Ludo Helsen, voorzitter
- 3 Hier op es ghemeine fame ende warachtige memare Ter molene en ter smesse.
Karel van den Bossche
- 13 O met een knipoog
Staf Bleeckx en Karel van den Bossche
- 16 Beklijvende Vragen en Blijvende Bedenkingen
redactie
- 17 4de COLLOQUIUM te Antwerpen op 24 november 2012
Stefan Crick, Jef Verckens en H.F.E. Vermeir
- 21 Volksvermaak: een verhaal van ontwikkeling en verandering
werkgroep heemkundezondagen
- 22 Nieuws van de Werkgroep Hertogdom Brabant
René Beyst
- 24 "Horum omnium fortissimi sunt Belgae" Deel II
Victor Van Dyck
- 28 POTGROND genoeg in Sint-Katelijne-Waver
Ludo Helsen, Luk Lemmens
- 32 Pin peyech obe – Kijk naar de berg
Hugo Lambrechts-Augustijns
- 33 Succesvolle Provinciale Infodag Archeologie 2013
René Beyst
- 36 In Memoriam Leon Lembrechts
Patrick Anthoni
- 37 De tijdschriften geëxcerpeerd...
Stefan Crick

Publiceerden in dit nummer:

Patrick Anthoni, René Beyst, Staf Bleeckx, Stefan Crick, Ludo Helsen, Hugo Lambrechts-Augustijns, Luc, Lemmens, Karel van den Bossche, Victor Van Dyck, Jef Verckens, Harry Vermeir.

© Heemkunde Gouw Antwerpen vzw

Mijmeringen bij een overgang

Ludo Helsen, voorzitter

Tien jaar lang stond op deze plaats in het Gouwtijdschrift van Heemkunde Gouw Antwerpen het woord van de voorzitter. Tien jaar lang waren dat de woorden van Karel Van den Bossche. Ik zou hem groot onrecht aandoen indien ik mijn eerste inleidend artikel niet zou voortbouwen op datgene wat Karel hier zoveel jaren heeft geschreven. Ik zou Karel tekort doen als ik ook in het begin van mijn eerste artikel niet zou aanknopen bij de wijze van leiding die hij gaf.

Karel heeft vaak en terecht de lof gezongen van de vrijwilligers. De lof gezongen van die vele mensen die dag in dag uit, maand in maand uit bezig zijn met het erfgoed en met de geschiedenis van de plek, het dorp, de gemeente, het land waar zij zich thuis voelen en dat zij kennen. Eén van de grootste vrijwilligers die de Heemkunde in Vlaanderen de laatste periode gekend heeft was wel de vrijwilliger Karel Van den Bossche. Geen afstand was te groot voor hem, en geen inspanning was te zwaar in het belang van die Heemkunde die hij koesterde en verder mee uitbouwde. Ik heb hem daarvoor leren bewonderen. Leren is trouwens een verkeerd woord want de manier waarop Karel dit deed en nog altijd doet is een manier die uit zichzelf respect en eerbied afdwingt en grote waardering.

Het eerste wat ik daarom zou willen doen bij deze inleidende woorden is in naam van Heemkunde Gouw Antwerpen zeggen: Karel Van den Bossche, wij danken u voor het deel van uw leven dat u geïnvesteerd hebt in datgene wat ons allemaal bezighoudt. Marcel Van Der Auwera, die ik ook heb leren kennen en erg waardeerde, kon 10 jaar geleden geen waardiger opvolger hebben gekregen dan u. Ik denk dat ik hier gerust mag stellen dat ik dit zeg in naam van al diegenen die zich in deze provincie met heemkunde bezighouden en zeker ook van al diegenen die actief betrokken zijn bij de werking van onze gouw. Ik ben hen en hun voorzitter ook dankbaar dat zij op het moment dat Karel zich wou doen opvolgen, mij hebben voorgesteld. Ik besef dat mijn taak moeilijk is, zeker na deze aftredende voorzitter en al zijn activiteiten maar ik besef ook dat dit geen wedstrijd is tussen voorzitters en dat iedereen zingt zoals hij gebekt is en loopt met de voeten en met de benen die hij heeft, maar ik wil mij wel inzetten voor de idealen van mensen die vrijwillig met heemkunde en met geschiedenis bezig zijn.

En ik heb geluk dat het moment waarop ik het voorzitterschap mag overnemen net een heel prettig moment is, namelijk het moment van het 50-jarig bestaan van onze vereniging. Wij laten dat uiteraard ook niet achteloos voorbij gaan, maar er is nog iets dit jaar want de man die aan de basis lag van de oprichting van deze vereniging, dr. Jozef Weyns, is nu precies 100 jaar geleden geboren. Tijdens onze gowdag gaan wij uiteraard die twee zaken aan elkaar koppelen.

Dr. Jozef Weyns geeft uitleg in het Vlaams Openluchtmuseum aan de deelnemers van het Internationaal Hopcongres. (6 augustus 1970) (foto: in "Dr. Jozef Weyns (1913-1974) in leven en werk", door Roland Versele, Erf en Heem, 1999, p.7.)

Toen wij de figuur van Jozef Weyns beter leerden kennen en een aantal jaren geleden het voormalige woonhuis van dr. Jozef Weyns aankochten met de Stichting Kempens Landschap, waarvan ik toen de co-voorzitter was en nu de ere-voorzitter, troffen wij daar nog een deel van de archieven van mevrouw Weyns aan. Wij hebben niet gearzeld in dat verband middelen in te zetten om het archief van dr. Weyns dat al sinds vele jaren in kartonnen dozen was opgeslagen in het Letterenhuis, vroeger "Archief en Museum van het Vlaamse cultuurleven", terug te halen naar Ter Speelbergen. De daarop volgende jaren werd dit archief geordend en grondig onderzocht, waaruit een heel mooi boek werd gedistilleerd. Ik heb toen zo en van zeer nabij ook die wonderbare figuur van dr. Jozef Weyns leren kennen en leren begrijpen. En ik moet eerlijk zeggen dat het duidelijk blijkt dat de eerbied die hij had voor erfgoed en de inzet die hij tentoonspreidde voor het bewaren van dat erfgoed, een inzet is van alle tijden.

Hoe gebrekkig zou ons inzicht niet geweest zijn in het dagelijkse leven van de middeleeuwen indien wij de Kantelbergse Vertellingen van Jeffrey Chaucer niet hadden gehad? Waar zouden wij gestaan hebben met onze aloude vertel-schat indien niet op een bepaald moment de gebroeders Grimm de Duitse contreien hadden rondgereisd om een aantal van die verhalen voorgeerd op te tekenen net zoals Hans Christian Andersen dat elders deed. Wat zou er van onze literatuur geworden zijn indien aan het begin van de 19e eeuw mensen zoals Jan Frans Willems zich niet hadden beziggehouden met het bewaren

van aloude Vlaamse tradities op dat vlak? En nu komen we bij een onderwerp waar al vaker over gediscussieerd is.

IS HEEMKUNDE DAN NIET VEROUDERD?

Eigenlijk is dit een retorische vraag. Heemkunde en studie van de geschiedenis en het bewaren van erfgoed kan niet verouderen, kan nooit verouderd zijn omdat precies het onderwerp van die bezigheid de eerbied en de waardering is van wat ooit was, van datgene wat mee geleid heeft tot het vormen van onze identiteit, hetgeen geleid heeft tot het vormen van onze eigen persoonlijkheid.

En wij zouden ook niet de Bello Gallico hebben kunnen lezen en heel die geschiedenis niet kennen als niet een aantal humanisten zich met dat Latijnse erfgoed hadden beziggehouden. Eigenlijk is het verlangen van mensen om meer te weten van hun geschiedenis en meer te weten van de gewoonten van vroeger iets van alle tijden. Men kan natuurlijk wel de methodes vergelijken, hoe men dit en wanneer bestudeerde, maar het verlangen naar waardevol erfgoed en de kennis ervan is menselijk en bestaat al zolang de mens bestaat.

Er zijn wel periodes waarin de studie en de belangstelling voor erfgoed groter is dan in andere en gelukkig leven wij weer in zo'n periode. Er zijn heel wat mensen met erfgoed bezig, de meesten onder hen vrijwilligers, voorzitter Karel Van den Bossche heeft in een vorig nummer zijn appreciatie voor hen nog eens uitgedrukt. Als vereniging zitten wij op de voorste rij en hebben wij de beste kijk op de activiteiten in verband met erfgoed en dit over een relatief belangrijk grondgebied. Maar als vereniging hebben wij daarom ook een taak. Wij zien waar de belangstelling voor erfgoed voldoende is, wij zien waar die belangstelling groot is, wij zien ook vlekken, bijvoorbeeld geografisch, waar er minder belangstelling bestaat. Het is mee onze taak de mensen die het goed doen te ondersteunen maar daar waar er problemen zijn die ook aan te duiden en ermee voor te zorgen dat er een oplossing komt. Het is ook onze taak te kijken en te onderzoeken welk deel van het erfgoed bedreigd wordt. Er is op dit moment belangstelling voor allerlei soorten erfgoed, er is niet alleen het geschreven erfgoed, in letters geschreven en in tekeningen mooi voorgesteld. Er is ook een archeologische erfgoed waarvoor de laatste tijd weer meer en meer belangstelling betoond wordt maar er zijn ook aspecten van het erfgoed waarmee het minder goed gaat. Ik heb zelf al mijn bekommernis geuit een aantal jaren geleden over het gezongen erfgoed, een belangrijk deel van ons eigen muzikaal erfgoed. Dat volkse, gezongen erfgoed, de marktliederen, de dorpsliederen en andere, en wij zijn daarom ook zeer verheugd dat wij er onlangs in geslaagd zijn een eerste reeks liederen van dorpen en steden op CD te mogen vastleggen in de hoop dat zij in hun dorpen en in hun steden opnieuw worden aangeleerd en blijven leven.

En ten tweede moeten wij ook opkomen voor de vrijwilligers, voor de mensen die van onze heemkringen pareltjes van fundamentele en wetenschappelijke arbeid hebben gemaakt. Wij moeten ervoor zorgen dat zij ook door de overheid geholpen worden, en dat wanneer zij geholpen worden dit gebeurt op een wijze waarmee ze echt geholpen zijn. Ik denk dat dit ook wel stof zou kunnen geven tot discussie en wij willen daar in een volgend nummer graag op terugkomen.

Tenslotte ben ik er van overtuigd dat 2013 weer een vruchtbaar jaar gaat worden en ik hoop velen onder u tijdens hun activiteiten te mogen ontmoeten.

Met vele groeten,
Ludo Helsen